

“Dəmir yumruq”un zərbəsinin nəticələri

İrəvanın məğlubiyyət günü

İki il öncə ermənilər tərəfindən zəbt edilmiş ərazilərin geri qaytarılması uğrunda 44 gün davam edən mütəqəddəs savaş Azərbaycanın böyük qələbəsi ilə başa çatdı. Ədalətin zəfər çalması ermənilər üçün unudulmaz dərs oldu. Baş verən proseslər Azərbaycan üçün qürur mənbəyi olduğu halda məğlub ölkə Ermənistanı da çox böyük məyusluq yaratdı.

Gənclər qaçdı, ümid qocalara qaldı

İkinci Qarabağ müharibəsinin hər günündə Ermənistanla hərbi, siyasi-diplomatik və iqtisadi müstəvidə böyük zərbələr dəydi. Məğlubiyyət fonunda erməni ictimaiyyəti, müxalifəti, sosial şəbəkə istifadəçiləri baş nazir Nikol Paşinyanın hesab bordular.

Ermənistan hərbi birləşmələrində canlı qüvvə ilə bağlı yaranan problemin kökündə təkəz Azərbaycanla döyüşdə olan itkilər dayanırdı. Bunun bir səbəbi də o idi ki, minlərlə erməni gənci ordu sıralarında xidmətdən boyun qaçırdı. Erməni gəncləri illərdir ki, hərbi xidmətdən yayınmaq üçün ölkəni tərk edirdilər və bu proses müharibə günlərində daha da intensivləşmişdi. Hökumətin səfərbərlik barədə qərarına baxmayaraq, müxtəlif bəhanələrlə çağırışçı yaşında olan ermənilər xidmətdən yayınır, qalanları isə ölkəni tərk edirdilər. Bu səbəbdən Ermənistanı yaşlıların orduya cəlb edilməsi daha da sürətlənmişdi.

Ermənistanı da yaşlıların təcrübələrinin çox olması səbəbindən könüllü şəkildə ordu sıralarına qoşulması kimi qələmə verdilər. Amma təcrübə göstərdi ki, yaşlı insanlar fiziki göstəricilərinin və çətinliyin aşıya olması səbəbindən elə döyüşə gəldiyi ilk andan həyatla vidalaşmağa başladılar.

Paşinyanı dar ağacından asmaq istədilər

Nikol Paşinyan Qarabağ müharibəsində məğlub olması aktını imzaladıqdan sonra Ermənistanı siyasi gərginlik pik nöqtəsinə çatdı. Noyabrın 10-dan etibarən İrəvanda baş verənlərdən sonra ölkədə, demək olar ki, hakimiyyətsizlik və siyasi kaos hökm sürdü. İnsanlar Nikol Paşinyanın baş nazir postundan istefasını tələb etdilər.

Bunu Ermənistanı da on minlərlə insanın iştirakı ilə Paşinyan hökumətinin istefa verməsi tələbi ilə keçirilən aksiyalardan da görmək olardı. Amma baş nazir küçələrə hərbi və polis qüvvələri çıxaraq sələfləri kimi hakimiyyəti güc yolu ilə qəsb etməyə hazır olduğunu göstərdi.

İğtişaşlar nəticəsində baş nazirin iqamətgahından kompüterinin, saatının, sürücülük vəsiqəsinin və digər əşyaların oğurlandığı açıqlandı. İrəvanda Ermənistan parlamentinin sədri Ararat Mirzoyan etirazçılardan döyüldü.

Aksiyalara qatılanlar məqsədlərinə çatmaqda ısrarlı olduqları, Paşinyanı idarəçiliyindən mütləq şəkildə çıxardacağını qurtaracağılarını bildirdilər. Xalq arasında nüfuzunu itirən Paşinyan isə özünü qarşı edən bütün çıxışları birmənalı şəkildə güc yolu ilə susdurmağa, etiraz aksiyalarını polis dəyəniyi və rezin gülləsi hesabına dağıtmağa üs-

tünlük verdi. Baş nazirin göstərişinə əsasən, kütləvi həbslər həyata keçirildi, siyasi partiya rəhbərləri, fəallar saxlanıldı, həbs edildi, deputatlarla qarşı hücumlar təşkil olundu.

Müxalifət hakimiyyəti devirməyə çalışdı

Ermənistanın siyasi partiyaları birgə bəyanat yayaraq N.Paşinyan başda olmaqla, hökumətin istefasını tələb etdilər. 17 partiyanın imza atdığı sənəddə Ermənistanın hərbi-siyasi rəhbərliyinin mövcud problemlərin öhdəsindən gələ bilmədiyini qeyd olundu. Bu baxımdan siyasi partiyalar Paşinyan və onun kabinetinin köntüllü və dinc şəkildə istefasını, dərhal yeni hökumətin qurulmasını istədilər. Bəyanatı "Azadlıq", "Milli Təhlükəsizlik", "Milli Demokratik Birlük", "Alıyans", "Çiçəklənən Ermənistan", "Daşnaksütyun", "Həmrəylik", "Ermənistanın Milli Liberal Birliyi", "Ermənistanın Respublika Partiyası", "Ermənistan Xristian Demokratik Birliyi", "Vətən", "Vahid Ermənistan" və digər partiyalar imzaladılar.

"Çiçəklənən Ermənistan" partiyasının üzvü, deputat İveta Tonoyan Nikol Paşinyanı dərhal istefa verməyə çağıraraq dedi ki, tariximizin ön biabırçı səhifəsi yazıldı: "Bir neçə saat əvvəl "Çiçəklənən Ermənistan" və bir sıra digər partiyalar baş nazirin istefasını tələb etdilər. Bütün bu baş verənlərdən sonra Paşinyanın istefa etməsi lazım olan ən kiçik şeydir".

Paşinyanın istefasını tələb edən müxalifət fəalları Ermənistan milli təhlükəsizlik xidmətinin keçmiş direktoru, "Vətən" partiyasının sədri Artur Vanetsyan, "Çiçəklənən Ermənistan" partiyasının sədri Qaqik Tsarukyan, "Respublikaçılar" partiyasının nümayəndələri Eduard Şarmazanov, sabiq deputatlar Vaqram Baqdasaryan, Vardan Ayyvazyan, Qeqam Petrosyan, Ayk Mamidjanlyan, Karine Achemdilibyan, "Vətən" partiyasının nümayəndələri Arsen Babayan, Vardan Voskanyan, "Erkir media" telekanalının rəhbəri Qeqam Manukyan və "Daşnaksütyun" partiyasının nümayəndəsi İşxan Saqatlyan polis tərəfindən həbs edildilər. Ermənistanın milli təhlükəsizlik xidməti ölkə parlamentinin sabiq vitse-spireri Eduard Şarmazanovu qanunsuz toplantı təşkil etməsi ittihamı ilə həbs etdi.

Ermənistan milli təhlükəsizlik xidmətinin keçmiş direktoru Artur Vanetsyan Paşinyanın ictimai təzyiqlər artıq istefa verəcəyini bildirmişdi. Qeyd etmişdi ki, Paşinyan "baş nazir" adlandırılmasın, çünki artıq onun buna mənbəyi haqqı bildirildi. Xalq arasında nüfuzunu itirən Paşinyan isə özünü qarşı edən bütün çıxışları birmənalı şəkildə güc yolu ilə susdurmağa, etiraz aksiyalarını polis dəyəniyi və rezin gülləsi hesabına dağıtmağa üs-

Ermənistan İkinci Qarabağ müharibəsində aldığı zərbədən hələ də özünə gəlməyib

Azərbaycan Ermənistanı dalana dirəyib

Ermənistanın müharibədə məğlubiyyəti ölkənin sosial-iqtisadi həyatında olduğu kimi, siyasət sferasında da problemlərini dərindən göstərdi. Xüsusən Paşinyan hakimiyyəti ilə keçmiş iqtidarların təmsilçiləri arasında kəskinləşən qarşıdurma yeni siyasi kaosun yaranmasına səbəb oldu, proseslər daha gərgin mərhələyə qədəm qoydu.

"Fitch" beynəlxalq kredit reyting agentliyi də bu ölkənin kredit reytingini aşağı salmışdı. Belə ki, müharibənin davam etdiyi günlərdə "Fitch" Ermənistanın xarici valyutada uzunmüddətli kredit reytinginin "BB-"dən "B+" səviyyəsinə endirildiyini açıqlamışdı. Bu, onu göstərir ki, Ermənistan iqtisadi geriləmə proqnozlaşdırıldığından daha köskündür.

Hesablamalara görə, müharibənin bir günü Ermənistan üçün təxminən 30 milyon dollara başa gəlir. "4rd.am" saytı yazırdı ki, Dağlıq Qarabağda müharibənin davam

etməsi Nikol Paşinyan hakimiyyətinin bu günə kimi 1,2 milyard dollardan çox maliyyə itirməsi ilə nəticələnib: "Ermənistan müharibədən öncə də iqtisadi baxımdan son dərəcə zəif ölkə idi. Bu qədər itkiləri də nəzərə alanda postmüharibə dövründə ölkənin iqtisadiyyatının nə günlərə qalacağını təsəvvür etmək çətin deyil. Otuz il ərzində qurulan və 44 günə darmadağın edilən ordunu o vaxtiki vəziyyətdə bərpa etmək üçün Ermənistanı ən azı 5-6 milyard dollar əlavə vəsait lazım olacaqdı".

Paşinyan öz tərəfdarlarını meydana soslədi

Ermənistanı da ötən ilin martında və cari ilin mayında keçirilən mitinglər ölkədə siyasi böhranın daha da dərinləşdiyini göstərdi. 44 günlük Qarabağ müharibəsindən sonra Nikol Paşinyanın oponentləri xalqın baş nazirdən üz döndərəcəyini gözləmədə, tamam əks vəziyyət müşahidə edildi. İnsanların müxalifətə və hərbi xuntaya dəstək verməmə-

si baş nazirin mövqelərini bir qədər möhkəmləndirdi.

Həmin dövrdə mövcud durumdan istifadə edən keçmiş hərbi xuntanın revans istəyi isə vəziyyəti daha da gərginləşdirdi. Əsas niyyəti isə iqtidara qarşı müqavimət və itaətsizlik təşkil etmək, bununla xaosun yaranmasına nail olmaq, güc yolu ilə olsa da, hakimiyyəti qəsb etmək idi. Xocalı soyqırımını törədən və son vaxtda məğlub olan müharibə canidələri hərbi qiyamı başlatmaqda Nikol Paşinyanı hakimiyyətdən devirmək niyyətində idilər. Belə ki, baş qərargah rəisi Onik Qasparyan, bütün müavinləri, şöbə müdirləri və böyük hərbi birləşmələrin komandirləri bəyanat imzalayaraq baş nazirin istefasını tələb etdilər. Paşinyanın isə Qasparyanı istefaya göndərməsi vəziyyəti daha da gərginləşdirdi.

40-dan çox yüksək rütbəli hərbi qüvvədən imzalanan bəyanatda bildirilir ki, baş qərargah Paşinyanın uzaqgörən olmayan və əsassız addımlarına, xüsusən də baş qərargah rəisinin birinci müavininin və-

zifəsindən azad edilməsinə qəti surətdə etiraz edir. Hərbiçilər hesab edirdilər ki, Tiran Xaçatryanın vəzifədən kənarlaşdırılması Ermənistanın milli və dövlət maraqları nəzərə alınmadan, yalnız şəxsi ambisiyalara əsaslanaraq verilib. "İndiki çətin vəziyyətdə belə bir qərarın verilməsi dövlətə qarşı yönələn və məsuliyyətsiz bir addımdır", - deyə açıqlamada qeyd edilir.

N.Paşinyan isə feysbuk səhifəsindən açdığı canlı yayımda ölkənin baş qərargahının bəyanatını hərbi çevrilişə cəhd adlandırdı. Bundan sonra o, tərəfdarlarını meydana çıxmağa çağırdı: "Tərəfdarlarımızı elə indi Respublika meydanına çıxmağa dəvət edirəm. Vəziyyət çox gərgindir. Baş Qərargah rəisinin və onun birinci müavininin vəzifəsindən kənarlaşdırılması barədə qərar verdiyimi bilirsiniz. Bu qərarların səbəbini meydana açıqlayacağam. İndi ən vacib vəzifə vətəndaş və xalq hakimiyyətini qorumaqdır".

Xalq hərbi xuntaya "yox" dedi

Ermənistan cəmiyyəti 2020-ci il iyunun 20-də keçirilmiş növbədənkonar parlament seçkilərinə dərin siyasi böhran fonunda, eləcə də bir-biri ilə açıq düşmənçilik edən düşürgələrə bölünmüş vəziyyətdə gəldi. Gözlənilməli kimi, seçkilərdə əsas rəqiblər Nikol Paşinyanın "Vətəndaş Müqaviləsi" partiyası və sabiq prezident Robert Koçaryanın "Ermənistan" bloku oldu.

Ermənistan Mərkəzi Seçki Komissiyasının (MSK) 2008 seçki məntəqəsindən əldə olunmuş bülətlərin sayılması əsasında açıqladığı hesabatda bildirildi ki, 1 milyon 281911 bülətdən sonra Nikol Paşinyanın "Vətəndaş Müqaviləsi" partiyasının 53,92 faiz (687 251 seçici), keçmiş prezident Robert Koçaryanın rəhbərlik etdiyi "Ermənistan" blokunun isə 21,04 faiz (268 165 seçici) səs topladığı təsdiqlənib. Sabiq prezident Serj Sarkisyanın "Sərəfim var" bloku 5,23 faiz (66 633 seçici), "Çiçəklənən Ermənistan" partiyası isə 3,96 faiz (50 416 seçici) seçicinin dəstəyini qazanıb.

Sülh müqaviləsini uzatmaq Ermənistanın sonunu yaxınlaşdırır

Ermənistanı da sosial-iqtisadi durum getdikcə ağırlaşmaqda, ölkədə yaşayan tənəzzül durmadan genişlənməkdədir. Bu vəziyyətdə sadə vətəndaşların rifah halı daha da pisləşir ki, bu da ölkədə müşahidə olunan sosial narazılığın artmasına səbəb olur. Ermənistanın həm rəsmi statistika, həm də beynəlxalq hesabata ölkənin sosial və iqtisadi durumunun kifayət qədər acınacaqlı olduğunu göstərir. Belə ki, BMT-nin Ümumdünya Ərzaq Programının "Aclıq xəritəsi"ndə Ermənistanın yarım milyon insanın aclıqdan əziyyət çəkdiyini qeyd olunub.

Hazırda Ermənistan əhalisinin sayı 3 milyon nəfərdir. Eyni zamanda qeyd edilir ki, son bir ayda qida çatışmazlığından əziyyət çəkənlərin sayı daha 10 min nəfər artıb. Xəritəyə əsasən, ölkədə 5 yaşa

qədər uşaqların təxminən 4,4 faizi kəskin, 9,4 faizi isə xroniki qida çatışmazlığından əziyyət çəkir.

"4rd.am" saytı yazır ki, baş nazir N.Paşinyanın iqtisadi proqramı zəif və populistdir. O, mikroskopik erməni bazarının demopolizasiyasından, "kölgə iqtisadiyyatı"yla mübarizədən və sairədən danışıq. Ermənistanın saxlanılmasına mənbə kimi o, yenə də strateji tərəfdarları görür: "Azərbaycanla sülh danışıqlarının aktiv olduğu bir dövrdə varlı diasporu ölkəyə cəlb etmək Qərba doğru getmək deməkdir. Bu isə Rusiyadan gələn mənbələrin qapadılması və həm də Ermənistanın sonu deməkdir. Paşinyan iqtisadiyyata yeni heç nə gətirmir. O, Ermənistanın siyasi tələblərindən imtina etmir, nəticədə Ermənistanı iqtisadi kollapsa aparır. Digər tərəfdən, Paşinyan başqa ölkələrdən pul götürüb vətəndaşları yemləyəcəyini deyir, lakin hələ də böllü deyil ki, onlar niyə Ermənistanı bu pulları vermədirlər".

Vurgulanır ki, postmüharibə dövründə Paşinyanın proqramı Ermənistanı blokadan və təcridə çıxarmayacaq, indiki siyasi mövqeyini qoruyub saxlayan digər proqramlar kimi uğursuzluğa məhkumdur. "Qarşıdakı dövr ərzində Paşinyanın iqtisadiyyat və rifah məsələsində heç nə edə bilməyəcəyini gözləyirik. Demək ki, ictimaiyyətdə neqativ əhvali-ruhiyyə güclənəcək və yeni kumir axtarılacaqdı".

Ermənistanı da əhali arasında aparılan sosioloji sorğular nəticəsində məlum olub ki, hökumət ilk növbədə onların problemlərini həll etməlidir. İrəli sürülən tələblər haqlı tələblərdir, lakin bunların yerinə yetirilməsində dövlət acizdir. Ona görə ki, iqtisadi resurslardan məhrumdur. Bu səbəbdən ölkədə başlanmış kaos vəziyyəti getdikcə dərinləşdirir.

Bütün bunların fonunda sosial-iqtisadi sahədə gərginlik getdikcə daha da dərinləşir. Ermənistanı da çöhrək istehsalı 60 faizə qədər azalıb. Ölkədə orta aylıq əməkhaqqı olduqca aşağı səviyyədədir. Paşinyan iqtidarının milli valyutunun - dramın məzənnəsini sabit saxlamaq üçün göstərdiyi cəhdlər heç bir nəticə vermirdi. Çünki normal iqtisadiyyatı olmayan ölkədə inflyasiyanın həcmi gün keçdikcə daha da artır. Hətta milli valyutanın məzənnəsini sabit saxlamaq məqsədilə Ermənistan Mərkəzi Bankının indiyədək ayırdığı vəsaitlərin də problemin yəqin qoyulmasında heç bir təsiri olmayıb. Ölkənin xarici borcu artıq ümumi daxili məhsulun 60-70 faizini üstələyir.

Göründüyü kimi, müharibədə aldığı sarsıdıcı məğlubiyyətdən sonra son iki il Ermənistanı yaşandıran tənəzzülün daha da sürətlənməsi ilə xarakterizə olunub və qarşıdakı dövrün də bundan nəyə gözlənilməli olduğunu göstərir. Aydın görünür ki, Ermənistan və onun xalqı işğal siyasətinin faciəsini yaşayır. Rəsmi İrəvan sülh danışıqlarını uzadırsa, İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə güclü Azərbaycan dövlətinin Ermənistanı verdiyi tarixi dərs bu ölkəni daha dərin fəlakətə sürükləyəcək.

Elçin CƏFƏROV, "Azərbaycan"